

2015-10-07

KUVAILEVAN METATIEDON ASIAANTUNTIJARYHMÄN KOKOUS

Aika: 7.10.2015 klo 10.15-16.00

Paikka: Kansalliskirjasto, Kaikukatu 4, kokoushuone Kumina (V620), 6. kerros

Läsnä: Ulla Ikäheimo (Kansalliskirjasto), Sirpa Janhonen (Varastokirjasto), Mervi Kivirinta (Diakin kirjasto), Maria Kovero (Helsingin yliopiston kirjasto), Mirja Lampola (Aalto-yliopiston kirjasto), Eeva-Riitta Peltonen (Tampereen kaupunginkirjasto) (sihteeri), Anne-Mari Salmela (Turun yliopiston kirjasto) (puheenjohtaja), Jaana Uurasjärvi (Eduskunnan kirjasto) ja Kiti Vilkki-Eriksson (Kansalliskirjasto).

Kutsuttuna asiantuntijana: Minttu Hurme (Kansalliskirjasto)

Poissa: Anne Andersson (Åbo Akademis Bibliotek), Taru Fröjdholm (Centria-amkin kirjasto), Sirpa Tuomisto (Kokkolan kaupunginkirjasto)

Pöytäkirja

1. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Hyväksyttiin.

2. Ilmoitusasiat

Talonn miehen tuokio 2 (30.9.2015): laatuasiaa, hakuvinkkejä ja Alephin tehokäyttöä, [Videotallenne](#).

[Kirjastoverkkopäivät](#) 20.–21.10.2015 Metsätalo, Fabianinkatu 39, Helsinki.

RDA-koulutuksen (2.10.2015) [videot](#) ovat nyt katsottavissa.

MARC 21 -formaatti: Marc 21 -formaattiin on lisätty syyskuussa muutamia uusia kenttiä ja osakenttiä. Käytännössä ainoa uusi kenttä bibliografisessa formaatissa on 348 Format of notated music (Nuottijulkaisun julkaisumuoto). Lisäksi kenttiin 336-338 on lisätty osakenttä 0 tunnusnumeroa varten. Formaatin suomalaisten käännösten etusivuilta on linkit muutoksiin (Update 21). Suomentokset ja tag tablet päivitetään syksyn aikana. Kongressin kirjaston alkuperäinen tiedote muutoksista MARC website (www.loc.gov/marc/).

Yleisten kirjastojen kuvailukeskus: Metatiedosta ja kuvailusta käydään keskustelua blogissa [Kirjastoalan keskiössä](#).

Ex Libris -yhtiö, jonka tuotteita ovat mm. Voyager ja Aleph, on myyty ProQuestille. Tiedote asiasta: <http://librarytechnology.org/news/pr.pl?id=21043>

3. Voyager-asiat

26.3.2015 olleen kokouksemme pöytäkirjassa lukee: "*Voyagerin indeksoinnin muutos on tulossa, asia on Linnea2-kirjastoissa päätettävänä ja tulee konsortion yleiskokoukseen huhtikuun lopulla. Jatkossa tekijäkenttien funktio-osakenttä [e ei indeksoitu, jolloin tekijäindekseissä eri funktioissa olevat nimet näkyvät samalla rivillä. Funktiolliset nimenmuodot myös yhdistyvät auktoriteettitietueisiin indeksoinnin muutoksen jälkeen. Osakentän [e indeksointi tehtiin aikoinaan erikseen musiikkiaineiston takia ja Suomea varten, nyt palataan yleiseen indeksointiin. Musiikin tiedonhakua varten Voyageriin voidaan tehdä erillinen tekijäindeksi, jossa funktiot ovat näkyvillä.*" Mitä asialle nyt kuuluu?

Indeksoinnin muutos odottaa uusien palvelinten saamista tuotantoon. Muutoksen jälkeen on luotava uudet indeksit, ja tämä työ tehdään CSC:ssä, kunhan uudet palvelimet on saatu asennettua.

Linnea3:lla on törmätty valittavan usein levytilaongelmaan, joka on johtanut mm. replikoinnin pysähtymiseen domainin paikalliskannoissa. Uuden palvelimen myötä tilanteen pitäisi helpottua, mutta linnea3:lle on myös laitettu hälytinskripti, jonka pitäisi varoittaa loppuvasta tilasta ajoissa.

4. RDA

Kansalliskirjastossa järjestetään RDA:n käyttöönotosta tunnin mittainen etänä toteutettava RDA-kyselytunti 17.11. klo 10-11.

Kyselytunnilla keskitytään *nimenomaan käyttöönottoasioihin*, ei niinkään RDA:n sisältöön liittyviin kysymyksiin.

KUMEA-työryhmä lähetti kysymyksiä tilaisuuteen.

Sovittiin, että seuraavat KUMEA-työryhmän kokoukset ovat kaksipäiväisiä. Kokousten jälkimmäisinä päivinä paneudutaan RDA-työohjeiden valmisteluun.

5. Käyttöoikeuksien metatieto

Kysymys:

"Olemme käsitelleet Karelian luettelointityöryhmän kokouksissa " [Käyttöoikeuksien metatieto](#) " -ohjetta päivittääksemme e-aineistojemme tiedot kuntoon (koska bib-tietueet sisältävät viittauksia Nelliin ja ne pitäisi päivittää Finna-aikaan muutenkin).

Olemme tulkinneet, että ohjeessa puhutaan periaatteessa kahdesta eri asiasta:

1. Aineiston käyttöoikeuksista: Kenellä on pääsy aineistoon, esim. ainoastaan organisaatioon x kuuluvien henkilöiden on lupa käyttää organisaation x ostamaa lisensoitua aineistoa y
2. Aineiston kuvailutietojen käyttöoikeuksista: Kuka "omistaa" tehdyn luettelointitietueen, esim. organisaatio x on poiminut aineiston y (bibliografiset) tiedot omaan tietokantaansa organisaatiolta z, eikä tietoja saa poimia edelleen.

Onko tulkintamme oikea?"

Vastaus:

Tulkintanne on oikea. Käyttöoikeuksien metatieto on vaikeasti haltuun otettavissa oleva kokonaisuus. Ohjeita joudutaan varmasti vielä hiomaan ja tarkentamaan. Alla yritys esimerkein valottaa, millaisia kenttiä valikoituihin tietueisiin pitäisi periaatteessa tallentaa.

Esimerkki 1: Turun yliopiston kirjaston Karger-nimiseltä välittäjältä (037 |b Varastonumeron antaja, hankintapaikka) ostettu verkkokirja, jonka käyttö rajattu. **037 ## |b Karger |5 FI-T** (osakentää |5 ei ole vielä Voyagerin tag tablessa, lisätään seuraavassa tag table päivityksessä, välittäjä on voitu merkitä 500-kenttään tai kirjastokohtaiseen huomautuskenttään, KUMEA suosittelee välittäjän merkitsemistä tulevaisuudessa kentän 037 osakenttään |b)

506 1# |a University of Turku local network, remote access with Univ. of Turku username ; Turun yliopiston verkossa, etäkäyttö TY:n tunnuksilla |f Online access with authorization |2 star |5 FI-T (Kentän 506 osakentässä |a voi käyttää omaa, säännönmukaista fraasia, Metatietosanastosta voi katsoa esimerkkejä: <https://wiki.helsinki.fi/display/Metatietosanasto/Aineiston+saatavuus> . 506 kentän osakentässä |f käytetään valmiita fraaseja, niistä tarkemmin tietoa [OCLC:n sivuilta](#) .)

540 ## |c Turun yliopiston kirjaston lisenssi |u <http://libguides.utu.fi/c.php?g=93742&p=605521> |5 FI-T

Kentät 506 ja 540 muodostavat parin. Lisenssiä koskevat tiedot kuuluvat siis 540-kenttään, |u-osakenttään tallennettava linkki kannattaa olla pysyvä (permalink), esimerkissä oleva linkki ei sellainen ole.

Esimerkki 2: Tietue, jota ei saa poimia eteenpäin.

540 ##|3 Metadata |a Ei poimintaa, no copying |b Elsevier (osakentässä |3 kerrotaan aineisto, jota tiedot koskevat, osakentässä |a ilmaistaan poimintaluettelointikielto suomeksi ja englanniksi ja osakentässä |b käyttöluvan antaja)

Aineiston toimittajan kanssa tehdyistä sopimuksista selviää, onko metadatan jakamiselle rajoitteita.

Toistaiseksi kaikkiin tietueisiin ei ole välttämätöntä tehdä näitä kenttiä takautuvasti. Vapaasti verkossa oleville aineistoille ei myöskään ole pakko tehdä Käyttöoikeuksen metatieto-ohjeen mukaisia kenttiä.

Työryhmä palaa asiaan tulevissa kokouksissa.

6. Kirjastojen kysymykset

1. kysymys:

Milloin käytetään 800-kenttää? Esimerkiksi Melinda-tietue 006984078

8001 a Cassidy, Cathy, e kirjoittaja. t Chocolate box girls, l suomi ; v 4.

Vastaus:

Kyseessä on teosauktoriteetti, jossa tekijä+sarjan nimi. Usein tällöin on haluttu tehdä kirjaus kirjoittajan "omasta sarjasta". 800-kenttä on lisäkirjaus sarjasta henkilön nimen mukaan.

2. kysymys:

Kuvailtavana on painettu teos. Miten merkitään painetun version 776-kenttään verkkojulkaisun virheellinen ISBN? Esim. ID: 000932376 / Potilasohjeet ymmärrettäväksi. Tietueeseen on merkitty painetun version ISBN.

Vastaus:

Jos painetussa on mainittu verkkoversion virheellinen ISBN, painetun julkaisun kuvailuun merkitään 776-kenttään vain oikea ISBN, jos se on tiedossa. Merkintä virheellisestä ISBN:stä löytyy verkkojulkaisun omasta tietueesta 020 z-kentästä. Jos oikeaa verkkoversion ISBN:ää ei tiedetä, kuvailuun tehdään vain 530-huomautus: *Julkaistu myös verkkojulkaisuna*.

3. kysymys :

Miten suhtaudutaan RDA-tietueisiin? Miten pitäisi suhtautua tietueisiin, jotka näyttävät RDA-tietueilta (mm. kentät 338 ja 264), mutta joissa ei ole kenttää 040? Pitäisikö korjata nykyisten sääntöjen mukaiseksi vai lisätä rda kenttään 040 vai jättää silleen?

Vastaus:

Melindaan ei vielä ole suositeltu kuvailtavan RDA-säännöillä. [KUMEA on ohjeistanut](#), miten poimituihin RDA-tietueisiin tulee suhtautua. Tietueen voi myös korjata ISBD-sääntöjen mukaiseksi. Fennica tekee näin omaan tietokantaansa siirrettäville tietueille. Kansallisbibliografiahän siirtyy RDA-sääntöihin vasta ensi vuoden alusta.

Jos nyt jossain kohdassa lyhenteitä on avattu, ei niitä tietenkään tarvitse enää muuttaa takaisin. Konversion pitäisi aikanaan purra lyhenteisiin ym. sovittuihin muutettaviin kohtiin.

Tietokannoissa on varmasti tällä hetkellä monenlaisia tietueita, ISBD-mallisia, hybridejä ilman 040-kentän RDA-koodia ja koodin kanssa, ehkä jokunen täydellinen RDA-tietuekin. Bookwherellä poimituissa on 040-kentän koodi, vaikka niihin on tehty ainakin 100/700-kentät meidän hakusääntöjemme mukaan. Jos tietuetta muokataan niin paljon, että RDA-ajatus häviää, pitää muistaa poistaa myös 040-koodi. Ensi vuoden konversiossa ei lisätä vanhoihin tietueisiin tätä koodia, koska täydellistä RDA:ta ei takautuvasti pystytäkään tekemään.

4. kysymys :

Kotimaisten lehtien kuvailutiedoissa on Kansalliskirjaston digi-arkistoon vieviä linkkejä, jotka toimivat vain vapaakappalekirjastojen vapaakappaletyöasemilta.

Linkit, jotka yrittävät viedä suoraan lehden digiversioon ovat ikäviä, varsinkin kun näytölle ei ilmesty informatiivista tekstiä. Eikö nämä olisi syytä poistaa tai varustaa asianmukaisella infolla? Tässä yksi esimerkki:

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/secure/browse.html?action=years&identification=0783-1552&mnemonic=Kasvatus%20ja%20koulu%20%3A%20kasvatustieteellinen%20aikakausikirja%2E%20&searchType=allJournalTitles> .

Vastaus :

Tätä tutkitaan ja pyritään löytämään ratkaisu.

5. kysymys :

Miten toimitaan kreikankielisen aineiston kanssa, translitterointi?

Vastaus :

Uusin standardi on SFS 5807 standardi vuodelta 2008, se korvaa SFS 5807 standardin vuodelta 1996. Kirjastokentällä ei uuteen standardiin olla täysin tyytyväisiä.

Kreikankieliselle aineistolle ei ole - eikä ole lähitulevaisuudessa tulossa - vastaavanlaista konversio-ohjelmaa, jollainen on kyrillisellä kirjaimistolla kirjoitetulle aineistolle.

HYK:ssä käytetään omaa käytäntöä (ei amerikkalaista) joka on translitteroinnin ja transkriptoinnin välillä. Alla muutama esimerkki Helkasta:

245 00 \$6 880-01 \$a Athnain episkopos : \$b studies in honour of Harold B. Mattingly / \$c edited by Angelos P. Matthaiou, Robert K. Pitt.

264 1\ \$6 880-02 \$a Athna : \$b Ellnik Epigrafik Etaireia, \$c 2014.

490 1\ \$6 880-03 \$a Ellnik Epigrafik Etaireia ; \$v 16

880 00 \$6 245-01/(S \$a

880 1\ \$6 264-02/(S \$a : \$b , \$c 2014.

880 1\ \$6 490-03/(S \$a ; \$v 16

toinen esimerkki:

100 1\ \$6 880-01 \$a Dragoums, In.

245 10 \$6 880-02 \$a Marturn kai ern aima / \$c In Dragoums.

260 1\ \$6 880-03 \$a Athna : \$b To Bma, \$c 2015.*

880 1\ \$6 880-04 \$a Istoria st logotekhnia

880 00 \$6 100-01/(S \$a , .

880 10 \$6 245-02/(S \$a / \$c .

880 1\ \$6 260-03/(S \$a : \$b , \$c 2015.

880 0\ \$6 830-04/(S \$a

Helkassa käytetään SFS 5807 standardia, tosin pienin poikkeuksin..

6. kysymys:

Jos kenttään 260\$c laittaa epävarmat vuodet, esim. [189?-19??] ja 008-kentän julkaisutyyppikoodiksi u:n, niin ohjelma tekee omiaan 008-kentän julkaisuvuosi1:lle: tässä tapauksessa vaihtaa vuoden 1890 vuodeksi 1900. Eikö kuitenkin u:ta käytetä, jos kausijulkaisun aloitus- ja lopetusvuotta ei tiedetä? Miten julkaisuvuosi1:n saa pysymään haluamanaan? Vai olenko ymmärtänyt koodin u väärin?

Vastaus / Huhtala, Ville:

Eli julkaisu on ilmestynyt todennäköisesti vuodesta 189 jonnekin 19x-luvulle? Todennäköisesti tarkoittit julkaisuajaksi (ISBD 4.3.8):

[189-?-19-?]

Mitä Aleph tuumaa noista? 008-kenttäänhan pitäisi arpoutua 189u19uu

Jatkokysymys:

Palaan vielä tähän vanhaan kysymykseen. Viestissäni tarkoitukseni oli puhua Julkaisuvuosi2:sta. Kokeilin tätä Villen neuvomaa vuosien muotoilua, mutta ei se auttanut. Yhä vain uuuu muuttuu vuodeksi 1900. Lisäksi ohjelma ilmoittaa, että julkaisuvuosi2-kohdassa pitäisi olla vain neljä uuta.

Vastaus:

Alephin asetuksia on muokattu niin, että automaattinen kentän 008 julkaisuvuosimerkkipaikkojen päivittäminen kentän 260 \$c vuosiluvun perusteella tapahtuu vain, jos julkaisuajan tyyppi on 's', 'c' tai 'd'. Muissa tapauksissa kentän 008 julkaisuvuodet ovat siis käsin muokattavissa.

Alephin tietueen tarkistin puolestaan ei valitettavasti ymmärrä mahdollisuutta siihen, että 'u' esiintyisi vain osassa vuosilukua - neljän uu:n herja johtuu tästä, ja sen voi ohittaa.

7. kysymys

Tällä kertaa tiedustelimme RIL-sarjan (ISSN 0356-9403) luettelointikäytännöistä: Asiakkaamme eivät löydä sarjan nimekkeitä, koska he ovat tottuneet hakemaan ns. rillin numerolla eli esim. RIL 263-2014. Olemme ennen Melinda-elämää lisänneet ko. tiedon 246-kenttään.

RIL-teoksien kannessa, kyljessä ja nimiösvulla sarja esitetään muodossa RIL 263-2014, jota myös käytetään hakuterminä, asiakkaat katsovat sen ikään kuin teoksen nimekkeeksi. Onko mahdollista lisätä se 246 (muu nimeke –kenttään)? Kyseisessä muodossa fraasia ei tällä hetkellä kirjata mihinkään kenttään. Jos etsii fraasilla "RIL 263-2014", Finnassa ja Melindassa ei löydy viitettä nimekehaualla, tosin Melindassa löytää kyllä sanoja nimekkeessä – haulla.

Ja toinen kysymys: Kumpi on oikea käytäntö 830-kentässä, vuosiluku juoksevan sarjanumeron perässä, vai ilman? Kumpaakin näkee paitsi Melindassa, myös Kansalliskirjaston luetteloimissa tietueissa.

Esimerkit Fennicasta:

020__ja 978-951-758-572-9

24500 ja Kaivanto-ohje.
260__ja Helsinki : |b Suomen Rakennusinsinöörien liitto, |c 2014
4901__ja RIL, |x 0356-9403 ; |v 263-2014
830_0 ja RIL, |x 0356-9403 ; |v 263-2014

020__ja 978-951-758-590-3
24500ja Kaivanto-ohje.
250__ja 2. p.
260__ja Helsinki : |b Suomen rakennusinsinöörien liitto, |c 2014
4901__ja RIL, |x 0356-9403 ; |v 263-2014
500__ja Korvaa RIL:n julkaisut RIL 181-1989 Rakennuskaivanto-ohje ja RIL 194-1992 Putkikaivanto-ohje.
830_0ja RIL, |x 0356-9403 ; |v 263.

Esimerkit Melindasta:

020__ja 978-951-758-572-9 |q nid.
027__ja RIL-263-2014
24500ja Kaivanto-ohje.
260__ja Helsinki : |b Suomen Rakennusinsinöörien liitto, |c 2014
4901__ja RIL, |x 0356-9403 ; |v 263-2014
4901__ja RIL, |x 0356-9403 ; |v 263
500__ja Korvaa RIL:n julkaisut RIL 181-1989 Rakennuskaivanto-ohje ja RIL 194-1992 Putkikaivanto-ohje.
830 0 ja RIL, |x 0356-9403 ; |v 263-2014
830 0 ja RIL, |x 0356-9403 ; |v 263.

020__ja 978-951-758-590-3 |q nid.
24500ja Kaivanto-ohje.
250__ja 2. p.
260__ja Helsinki : |b Suomen rakennusinsinöörien liitto, |c 2014
4901__ja RIL, |x 0356-9403 ; |v 263-2014
500__ja Korvaa RIL:n julkaisut RIL 181-1989 Rakennuskaivanto-ohje ja RIL 194-1992 Putkikaivanto-ohje. |9 FENNI<KEEP>
830 0 ja RIL, |x 0356-9403 ; |v 263.

Vastaus:

RIL 263-2014 –tekstin voisi tässä tapauksessa merkitä 246:een juokseväksi nimekkeeksi indikaattoreilla 1 ja 7. Emme ole Fennicassa käyttäneet juurikaan juoksevaa nimekettä, eikä varsinkaan tässä tapauksessa kun numerointi löytyy sarjakentistä.

830-kenttään otetaan sarjan sisäinen numerointi sarjatietueen eli 0356-9403 -tietueen 362 -kentästä. Tässä on ollut aiemmin paljon horjuvuutta Fennicassakin, mutta tämä on nykyinen käytäntö.

Sarjatietue:

022 0__ja 0356-9403 |2 a
210 1__ja RIL. Suom. raken.ins. liitto
222_0__ja RIL. Suomen rakennusinsinöörien liitto
245 00__ja RIL / |c Suomen rakennusinsinöörien liitto.
260__ja Helsinki : |b Suomen rakennusinsinöörien liitto, |c 1967-
310__ja Epäsäännöllinen.
362 0__ja 10-

8. kysymys

Melindan tietueessa 003051240 oli linkki ns. aikuisviihdesivuille. Olisiko mahdollista selvittää onko Melinda syönyt vastaavia linkkejä enemmänkin ja jos on, niin siivota ne pois?

Vastaus:

Kyseessä on tapaus, jossa verkkotunnus (webi-osoite) on vanhentunut ja sen on vanhentumisen jälkeen ottanut käyttöön aikuisviihdesivusto. Kaikki kyseisen domainin linkit on siivottu pois Melindasta ja kirjastoille, joiden tietokantatunnus on kyseisissä tietueissa, on ilmoitettu asiasta voy-cat -listalla.

Laajempaan linkkien sisällön tutkimiseen ei Kansalliskirjastolla valitettavasti ole välineitä.

7. Seuraavat kokoukset

4.11. Kansalliskirjasto, Topelia klo 10.15 ja 5.11. Leipätehdas klo 9.00.

8.12. Fabiania klo 10.15 ja 9.12. Leipätehdas klo 9.00.